

تعارض نقش جنسیتی و شخصیت در مردان: بر اساس مدل هفت‌عاملی کلونینجر

مهدی جمی کارپور^۱

کارشناس ارشد روانشناسی بالینی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی

عباس پورشهباز

دانشیار روانشناسی بالینی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی

بهروز دولشاهی

استادیار روانشناسی بالینی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی

نهایه مشتاق

دکترای تخصصی روانشناسی بالینی

چکیده

هنگامی که نقش‌های جنسیتی کلیشه‌ای مردانه که از سوی جامعه تجویز می‌شوند، «پیامدهای منفی برای، یا تأثیرات منفی بر شخص یا دیگران دارند» (انیل، ۱۹۸۱ب)، یک وضعیت روان‌شناختی در فرد ایجاد می‌گردد که جیمز ا. نیل (۱۹۸۱ب) آن را «تعارض نقش جنسیتی» می‌نامد. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی رابطه تعارض نقش جنسیتی با ابعاد و مؤلفه‌های شخصیت در مردان، در چارچوب مدل هفت‌عاملی شخصیت بود. تعداد ۱۹۰ نفر از مردان دانشجوی دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی و دانشگاه تهران، پرسشنامه‌ای شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، مقیاس تعارض نقش جنسیتی (ا. نیل، ۱۹۸۶) و نسخه بازنگری شده پرسشنامه مزاج و منش (TCI-R؛ کلونینجر و همکاران، ۱۹۹۴) را تکمیل نمودند. نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان نشان داد که ابعاد شخصیت به‌طور معنادار،

^۱ نویسنده مسئول

آدرس پست الکترونیک: m.chamikar@gmail.com

آدرس پستی: تهران، خیابان جانبازان (گلبرگ) غربی، خیابان ابراهیم نژاد، خیابان قاری، کوچه الحسینی، پلاک ۱۳، طبقه چهارم

وصول: ۱۳۹۵/۰۱/۰۳ - پذیرش: ۱۳۹۵/۰۸/۲۶

تعارض نقش جنسیتی و چهار عامل آن را پیش‌بینی می‌کنند. همچنین، مشخص گردید که تعارض نقش جنسیتی روابط منفی معنادار با ابعاد نوجویی، وابستگی به پاداش، خودراهبری و همکاری و روابط مثبت معناداری با دو بعد مزاجی آسیب‌گریزی و پشتکار دارد. تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن، پاره‌ای روابط معنادار اختصاصی نیز با مؤلفه‌های مزاج و منش داشته‌اند. با توجه به نتایج حاصل از این مطالعه، رشدیافتگی ناکافی دو بعد منش خود - راهبری و همکاری، به همراه شکل‌بندی خاص ابعاد مزاج در مردان دارای تعارض نقش جنسیتی بالا، مبین احتمال شیوع بالاتر اختلالات شخصیت، به‌ویژه اختلال شخصیت وسواسی در میان این مردان است.

کلمات کلیدی: جنسیت، بیش‌مردانگی، شخصیت، مزاج، منش

A study of gender role conflict and personality in men Using Cloninger's seven-factor model

Chamikarpour, M., Pourshahbaz, A., Dolatshahee, B., Moshtagh, N.

(Received: 22, 03, 2016-Accepted: 16, 11, 2016)

Abstract

When stereotyped masculine gender roles that are prescribed by society “have negative consequences or impact on the person or others” (O. Neil, 1981b), a psychological state is produced that James O. Neil calls “gender role conflict.” The present study was intended to investigate into the relations of gender role conflict with personality dimensions and facets, using the seven-factor model of personality. 190 male students of The University of Social Welfare and Rehabilitation Sciences and Tehran University completed an inventory including demographic variables, Gender Role Conflict Scale (O’Neill, 1986), and temperament and character inventory-revised (Cloninger et al. 1994). According to the results of multiple regression analyses, personality dimensions significantly predict gender role conflict and its four factors. Also, it appears that gender role conflict has significant negative relations with novelty seeking, reward dependence, self-directedness, and cooperativeness; and positive relations with harm avoidance and persistence. Also, gender role conflict and its factors have specific relations with some temperament and character facets. The immaturity of self-directedness and cooperativeness, along with certain configuration of temperament dimensions in men with high gender role conflict signal a more probable prevalence of personality disorder, specially obsessive-compulsive personality disorder, among these men.

Key Words: Gender, Over-Masculinity, Personality, Temperament, Character

مقدمه

دهه ۱۹۷۰، دهه تغییرات و ارزیابی‌های مجدد در حوزه نقش‌های جنسیتی^۱ بود. در آن زمان، به دلیل آگاهی رو به رشد مردان و زنان نسبت به فشار نقش جنسیتی^۲ و تبعیض جنسی^۳، خشم و تعارض میان مردان و زنان رو به افزایش می‌نهاد. جریان فمینیستی در دهه ۱۹۷۰ بیانگر اعتراض زنان به اجتماعی‌شدن انعطاف‌ناپذیر نقش‌های جنسیتی و تبعیض جنسی بود. اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ را می‌توان زمانی دانست که مردان دریافته‌اند که آن‌ها نیز در زندگی‌شان قربانی اجتماعی‌شدن انعطاف‌ناپذیر نقش‌های جنسیتی و تبعیض جنسی بوده‌اند (ا. نیل، ۱۹۸۱ب). بنا به تعریف، زمانی که نقش‌های جنسیتی کلیشه‌ای مردانه که از سوی جامعه تجویز می‌شوند، «پیامدهای منفی برای، یا تأثیرات منفی بر شخص یا دیگران دارند» (ا. نیل، ۱۹۸۱ب)، یک وضعیت روان‌شناختی در فرد ایجاد می‌گردد که جیمز ا. نیل (۱۹۸۱ب) آن را «تعارض نقش جنسیتی» می‌نامد. لذا، این مفهوم، مفهومی در حوزه مطالعات مردانگی است. ا. نیل، هلمز، گیل، دیوید و رایتزمان (۱۹۸۶) چهار عامل تعارض نقش جنسیتی را بدین نحو متمایز ساختند: عامل اول، «موفقیت، قدرت و رقابت»^۴، در مجموع اشاره دارد به نگرانی پیرامون پیشرفت شخصی، شایستگی، مقام و موقعیت؛ کسب اقتدار، تسلط، یا نفوذ بر دیگران؛ و تلاش زیاد در تقابل با دیگران برای به‌دست‌آوردن چیزی و یا مقایسه خود با دیگران در جهت اثبات برتری خود. جذبۀ مردانه اجتماعی‌شده چنین القاء می‌کند که کنترل، قدرت و رقابت، برای اثبات مردانگی ضروری‌اند. لذا، مردی که کنترل، توانایی و کفایت کمتری دارد، عمدتاً زنانه در نظر گرفته می‌شود. مردان از همان ابتدا آموخته‌اند که برای قدرت و استقرار جایگاه خود در خانه، مدرسه، یا محیط کار، باهم رقابت کنند. قدرت، کنترل و رقابت، با الگوبرداری از پدران و مردانی آموخته می‌شود که خود این‌گونه پرورش یافته‌اند که قدرتمندبودن را جزئی ضروری از مردبودن بدانند. عامل دوم، «هیجان‌پذیری محدود»^۵ اشاره دارد به دشواری در ابراز آزادانه و راحت احساسات، ترک کنترل هیجانی و آسیب‌پذیر بودن

¹ gender roles

² gender role strain

³ sexism

⁴ success, power, and competition (SPC)

⁵ restrictive emotionality (RE)

در ارتباط با خود و دیگران. مردان هیجانات خود را محدود می‌سازند، زیرا می‌ترسند که در صورت ابراز احساساتشان، مردانه به نظر نرسند. زمانی که یک مرد به‌طور مداوم احساسات خود را ابراز می‌کند، ممکن است تحت عناوین نامناسب، بی‌ثبات، یا غیرمنطقی، ارزیابی و قضاوت شود؛ زیرا در جامعه، ابراز هیجانی معمولاً بخشی از سیستم زنانه در نظر گرفته شده است. عامل سوم، «رابطه عاطفی محدود با سایر مردان»^۱، به‌عنوان پیامد هیجان‌پذیری محدود مفهوم‌بندی می‌شود و شامل رفتارهایی است که خود-فاش‌سازی، مصاحبت و لمس را در ارتباط با سایر مردان محدود می‌سازد. مردی که از زنانگی خود هراس دارد ممکن است همه احساسات یا تکانه‌های زنانه، بین فردی و صمیمانه خود را نسبت به سایر مردان به‌شدت سرکوب نماید تا به خود و دیگران ثابت کند که اولاً یک مرد، و ثانیاً یک دگرجنس‌خواه^۲ است. این عامل تعارض نقش جنسیتی به نظر می‌رسد که در رابطه عمیق پویایی با همجنس‌هراسی^۳ قرار داشته باشد؛ و نهایتاً عامل چهارم، «تعارض میان کار و روابط خانوادگی»^۴ اشاره دارد به داشتن مشکلاتی در متعادل ساختن امور شغلی یا تحصیلی با روابط خانوادگی؛ نگرانی زیاد پیرامون مسائل شغلی؛ و توجه ناکافی به فراغت در کنار اعضای خانواده. ترس از زنانگی^۵ یک هیجان اولیه است که می‌تواند رفتار شغلی و سواس‌گونه را در مردان، به‌ویژه در ابتدای بزرگسالی، پدید آورد. تنازعات رقابت‌آمیز شغلی، زمان یا انرژی اندکی برای آرامش، لذت و زندگی غیر کاری سالم، باقی می‌گذارند. تحت این شرایط، استرس زیاد کار و موفقیت می‌تواند مشکلات هیجانی و فیزیکی قابل توجهی را برای مردان به بار آورد؛ و سرانجام، «نتیجه نهایی تعارض نقش جنسیتی، محدود شدن توانایی شخص در شکوفاساختن پتانسیل انسانی خود، یا محدود کردن پتانسیل اشخاص دیگر است» (ا.نیل، ۱۹۸۱b). پژوهش‌های زیادی نشان داده‌اند که تعارض نقش جنسیتی با طیف وسیعی از متغیرهای بالینی مانند اضطراب (بلیزینا و واتکینز، ۱۹۹۶؛ زاماریا، وامپولد و گرگوری، ۲۰۰۳)، افسردگی (گوود و میتز، ۱۹۹۰؛ ماهالیک و کارنویر، ۲۰۰۰؛ شپارد، ۲۰۰۲؛ و زاماریا

¹ restrictive affectionate behavior between men (RABBM)

² heterosexual

³ homophobia

⁴ conflict between work and family relations (CBWF)

⁵ fear of femininity

و همکاران، ۲۰۰۳؛ زیمانسکی و ایکیزلر، ۲۰۱۳)، تمایلات و سواس- اجبار^۱ (هایز و ماهالیک، ۲۰۰۰)، عزت نفس پائین (شوارتز، والدو و دنیل، ۲۰۰۵؛ شک و مک ایون، ۲۰۱۲)، الکسی تایمی (توکار، فیشر، شاب و موردی، ۲۰۰۰)؛ مشکلات میان فردی مانند خشونت خانوادگی (شوارتز و همکاران، ۲۰۰۵)، حساسیت بین فردی، عدم راحتی اجتماعی و خصومت (هایز و ماهالیک، ۲۰۰۰) و پرخاشگری جنسی نسبت به زنان (سرنا، ۲۰۰۴؛ مک درموت و لوپز، ۲۰۱۳) روابط معناداری دارد. همچنین، پاره‌ای پژوهش‌ها نشان داده‌اند که تعارض نقش جنسیتی با نگرش‌های منفی و یا دوسوگرایی^۲ نسبت به مشاوره و درخواست کمک روان‌شناختی رابطه معنادار دارد (توکار و همکاران، ۲۰۰۰؛ ادیس و ماهالیک، ۲۰۰۳؛ کورتز، ۲۰۰۳؛ پدرسون و وگل، ۲۰۰۷؛ وگل، وستر، هامر، دانینگ-ماتیگ، ۲۰۱۴). ظهور نتایج گسترده پیرامون رابطه تعارض نقش جنسیتی با آسیب روانی، مشکلات میان فردی و رفتارهای خودشکن، به تدریج پژوهشگران را به سمت بررسی رابطه تعارض نقش جنسیتی با متغیرهای بنیادی‌تر و پایدارتر مانند دلبستگی (بلیزنا و واتکینز، ۲۰۰۰؛ شوارتز، والدو و هیگینز، ۲۰۰۴؛ مک درموت و لوپز، ۲۰۱۳)، مکانیزم‌ها و سبک‌های دفاعی (ماهالیک، کارنویر، دی‌فرانک، چری و ناپولیتانو، ۱۹۹۸)، تیپ‌ها و سبک‌های شخصیت (کورتز، ۲۰۰۳؛ شوارتز، بابلتزر، سیمن و فلاهی، ۲۰۰۴) و ابعاد و مدل‌های شخصیت (توکار و همکاران، ۲۰۰۰؛ هیل و فیشر، ۲۰۰۱؛ سرنا، ۲۰۰۴؛ سپیز، ۲۰۰۵؛ فیشر، ۲۰۰۷) سوق داد.

توکار و همکاران در سال ۲۰۰۰، نقش ابعاد شخصیت در چارچوب مدل پنج‌عاملی^۳ (مک کری و کوستا، ۱۹۹۶) را به‌عنوان عامل میانجی‌گر در رابطه فشار و تعارض نقش جنسیتی با متغیرهای بالینی، نگرش نسبت به درخواست کمک و الکسی تایمی مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن، روابط معناداری با هر پنج عامل اصلی شخصیت دارند (به همراه ۴۸ درصد واریانس مشترک). همچنین، پژوهشگران با انجام یک سری تحلیل رگرسیون دریافتند که ابعاد شخصیت در کنار هم، ۲۹ مورد از ۳۱ رابطه معنادار میان فشار و تعارض نقش جنسیتی، متغیرهای بالینی، نگرش

^۱ obsessive – compulsive tendencies

^۲ ambivalence

^۳ five-factor model of personality

نسبت به درخواست کمک و الکسی تایمی (در حدود ۹۴ درصد از روابط معنادار مشاهده شده) را به طور کامل یا جزئی میانجی‌گری می‌کنند. از آنجا که ابعاد شخصیت در مدل پنج‌عاملی عمدتاً توسط وراثت شکل می‌گیرند، از ثبات بالایی در طول زمان برخوردارند و تأثیر معنادار و قابل‌توجهی از متغیرهای محیطی مانند هنجارهای فرهنگی و فرآیند اجتماعی شدن نمی‌پذیرند (مک کری و کوستا، ۱۹۹۶)، توکار و همکاران (۲۰۰۰) شخصیت را مقدم بر اجتماعی‌شدن نقش‌های جنسیتی و شکل‌گیری ایدئولوژی مردانگی در نظر گرفتند و چنین نتیجه‌گیری کردند که آسیب‌پذیری برخی مردان برای آسیب روانی و مشکلات میان‌فردی گوناگون که در پژوهش‌های قبلی مورد تأیید قرار گرفته بود، ظاهراً ناشی از گرایش‌های زیستی - وراثتی بنیادین (یا شکل‌بندی ابعاد شخصیت) در این مردان است. همچنین، پژوهش هیل و فیشر (۲۰۰۱) پیرامون نقش میانجی‌گر شخصیت در رابطه تعارض نقش جنسیتی با رفتارها و نگرش‌های مرتبط با تجاوز جنسی در مردان و نیز پژوهش سرنا (۲۰۰۴) پیرامون نقش میانجی‌گر شخصیت در رابطه تعارض نقش جنسیتی با سوء‌مصرف مواد و پرخاشگری جنسی نسبت به زنان، نتایجی کمابیش مشابه با نتایج حاصل از مطالعه توکار و همکاران (۲۰۰۰) به دست دادند. اگرچه، سپیز در پژوهشی به سال ۲۰۰۵، با هدف بررسی مناقشات مطرح‌شده توسط توکار و همکاران (۲۰۰۰) و با استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری^۱ دریافت که مدل تعاملی تعارض نقش جنسیتی - شخصیت بهتر از مدل نظری اولیه تعارض نقش جنسیتی (ا. نیل، ۱۹۸۱b) و مدل پیشنهادی توکار و همکاران (مبنی بر تسلط عامل‌های شخصیتی؛ ۲۰۰۰) می‌تواند مشکلات میان‌فردی را در مردان پیش‌بینی و تبیین نماید. نکته مهم در ارتباط با پژوهش‌های مذکور این است که در این مطالعات، عمدتاً از مدل پنج‌عاملی شخصیت (مک کری و کوستا، ۱۹۹۶) استفاده شده است. توکار و همکاران (۲۰۰۰) شخصیت را مقدم بر فرآیندهای اجتماعی‌شدن در نظر می‌گیرند، زیرا شخصیت در مدل پنج‌عاملی، مقدم بر فرآیند اجتماعی‌شدن فرض شده است؛ اما در مدل هفت‌عاملی شخصیت^۲ (کلونینجر، ۱۹۸۷، ۱۹۹۱ و ۱۹۹۴)، ساختار شخصیت در قالب پاره‌ای آمادگی‌های

^۱ structural equation modeling (SEM)

^۲ seven-factor model of personality

زیستی - وراثتی خلاصه نمی‌گردد، اگرچه شامل این آمادگی‌ها هست. برخلاف مدل پنج‌عاملی، در مدل هفت‌عاملی شخصیت، جنبه‌های زیستی - وراثتی شخصیت (ابعاد مزاج^۱) از آن جنبه‌های شخصیت که بیشتر متأثر از یادگیری اجتماعی و خودآگاهی هستند (ابعاد منش^۲) متمایز می‌گردند. در این مدل، چهار بعد اصلی مزاج شامل نوجویی^۳ (فعال‌سازی رفتار در پاسخ به تازگی)، آسیب‌گریزی^۴ (بازداری رفتار در پاسخ به تنبیه و عدم پاداش)، وابستگی به پاداش^۵ (نگهداری رفتار در پاسخ به پاداش اجتماعی) و پشتکار^۶ (نگهداری رفتار علی‌رغم ناکامی، خستگی و تقویت متناوب) مانند پنج عامل بزرگ شخصیت در مدل پنج‌عاملی، عمدتاً توسط وراثت تعیین می‌گردند و از ثبات بالایی در طول زمان برخوردارند؛ اما سه بعد اصلی منش شامل خود - راهبری^۷ (کفایت اجرایی)، همکاری^۸ (کارکرد قانونی) و خود - فراروی^۹ (کارکرد قضاوتی) در نتیجه تعاملات میان مزاج، یادگیری اجتماعی و خودآگاهی شکل می‌گیرند، رشد می‌کنند و همواره به روی تغییر باز هستند. لذا، در چارچوب مدل هفت‌عاملی، تنها مزاج مقدم بر فرآیند اجتماعی شدن است و نه کل ساختار شخصیت. منش در این مدل نه تنها مقدم بر فرآیند اجتماعی شدن نیست، بلکه یادگیری اجتماعی، نقش کلیدی در شکل‌گیری و رشد آن دارد (سوراکیک و کلونینجر، ۲۰۰۰). لذا، اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی در مردان، به‌عنوان بخشی از فرآیند اجتماعی شدن و یادگیری اجتماعی، در تعامل با مزاج می‌تواند نقش عمده‌ای در رشد و تحول منش مردان داشته باشد (مدل ۱). تعارض نقش جنسیتی و ترس از زنانگی در حیات مردان، پیش‌ازاین در ایران مورد بررسی و پژوهش واقع نشده است. همچنین، پژوهش حاضر اولین مطالعه پیرامون رابطه تعارض نقش جنسیتی با مدل هفت‌عاملی شخصیت است و نگاهی جدید را به رابطه شخصیت با اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی مردانه و تعارض نقش جنسیتی ارائه می‌نماید. در این پژوهش، علاوه بر بررسی رابطه تعارض نقش جنسیتی با ابعاد اصلی شخصیت، با هدف دست‌یابی به یک توصیف جامع، رابطه

1 temperament

2 character

3 novelty seeking

4 harm avoidance

5 reward dependence

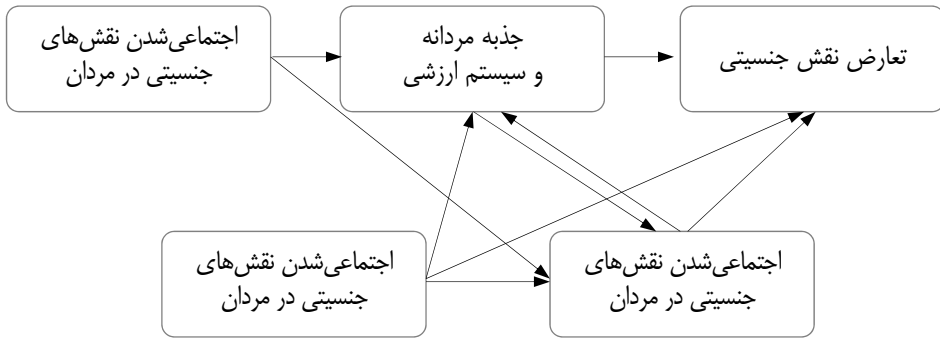
6 persistence

7 self - directedness

8 cooperativeness

9 self - transcendence

تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن با مؤلفه‌های شخصیت نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مدل ۱. مدل نظری پیشنهادی توسط چمی کارپور و همکاران (۱۳۸۹): تعاملات مزاج - اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی در شکل‌گیری منش؛ و تعاملات مزاج - اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی - ایدئولوژی مردانگی - منش در شکل‌گیری تعارض نقش جنسیتی مردانه^۱.

روش پژوهش

شرکت‌کنندگان و روش اجرای پژوهش

جامعه پژوهش شامل تمامی مردان دانشجوی دو دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی و دانشگاه تهران بود. جهت نمونه پژوهش نیز تعداد ۱۹۰ نفر از دانشجویان ساکن در خوابگاه‌های پسرانه دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی و مجموعه خوابگاه‌های واقع در کوی دانشگاه تهران به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و پرسشنامه شامل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، مقیاس تعارض نقش جنسیتی و نسخه بازنگری‌شده پرسشنامه مزاج و منش میان آن‌ها توزیع گردید. توضیحاتی پیرامون پرسشنامه، هدف کلی پژوهش، مدت‌زمان لازم برای پاسخ‌دهی به سؤالات و دستورالعمل پاسخ‌دهی به همه شرکت‌کنندگان داده شد و سپس مدت‌زمان مناسبی در اختیار آن‌ها قرار گرفت تا بتوانند پرسشنامه را با دقت و توجه لازم تکمیل نمایند. از میان این ۱۹۰ شرکت‌کننده، ۸۴٫۲ درصد مجرد و ۸٫۴ درصد متأهل هستند. وضعیت تأهل ۱۴ شرکت‌کننده (۷٫۴ درصد) نیز مشخص نیست. از نظر وضعیت

^۱ این مفهوم‌بندی پیش‌تر از طریق پست الکترونیکی (به‌صورت غیررسمی) در اختیار پروفسور ا. نیل، ارائه‌دهنده پارادایم تعارض نقش جنسیتی مردانه، قرار گرفته است.

تحصیلی، ۴۰٫۵ درصد دانشجوی مقطع کارشناسی، ۴۷٫۹ درصد دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد و ۳٫۲ درصد دانشجوی مقطع دکترا هستند. ۱۶ شرکت کننده (۸٫۴ درصد) نیز وضعیت تحصیلی خود را گزارش نموده‌اند. وضعیت سنی شرکت کنندگان (در بازه ۲۰ تا ۴۱ سال، با میانگین ۲۴٫۷۳) بدین ترتیب است: ۹۳٫۸ درصد ۲۰ تا ۲۹ ساله؛ ۵٫۱ درصد ۳۰ تا ۳۹ ساله؛ و ۲ شرکت کننده نیز ۴۰ و ۴۱ ساله هستند.

ابزارهای پژوهش

مقیاس تعارض نقش جنسیتی: مقیاس تعارض نقش جنسیتی^۱ (ا. نیل و همکاران، ۱۹۸۶) یک پرسشنامه خودسنجی^۲ با ۳۷ آیتم در مقیاس لیکرت^۳ ۶ نقطه‌ای است. آزمودنی نظر خود پیرامون هر آیتم را با انتخاب گزینه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۶ (کاملاً موافقم) اعلام می‌دارد. نمره آزمودنی در هر یک از خرده مقیاس‌ها برابر میانگین نمرات او در آیتم‌های مربوط به آن خرده مقیاس است. نمره کلی تعارض نقش جنسیتی نیز برابر میانگین نمرات آزمودنی در ۳۷ آیتم پرسشنامه است. نمرات بالاتر در این مقیاس بیانگر تعارض نقش جنسیتی بیشتر هستند (ا. نیل و همکاران، ۱۹۸۶). آلفای کرونباخ^۴ برای عامل‌های اول تا چهارم تعارض نقش جنسیتی به ترتیب عبارت‌اند از: ۰٫۸۴، ۰٫۸۴، ۰٫۸۶ و ۰٫۸۱ (ا. نیل و همکاران، ۱۹۸۶). همچنین، آلفای کرونباخ برای مقیاس تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن در مطالعه حاضر، در جدول ۱ ارائه شده است. چمی کارپور، پورشهباز، دولتشاهی و مشتاق (۱۳۹۱) نشان دادند که فرم فارسی مقیاس تعارض نقش جنسیتی از پایایی و اعتبار سازه مطلوبی در جمعیت دانشجویان ایرانی برخوردار است.

نسخه بازنگری شده پرسشنامه مزاج و منش: نسخه بازنگری شده پرسشنامه مزاج و منش^۵ (TCI-R) فرم اصلاح شده پرسشنامه اولیه مزاج و منش (TCI)، کلونینجر، پریبک، سوراکیک و وتزل، (۱۹۹۴) است. این پرسشنامه یک ابزار خودسنجی و شامل ۲۴۰ آیتم در مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ (کاملاً غلط) تا ۵ (کاملاً درست)، هفت مقیاس برای سنجش هفت بعد اصلی

^۱ gender role conflict scale (GRCS)

^۲ self - report

^۳ likert

^۴ cronbach alpha

^۵ Temperament and Character Inventory-Revised

شخصیت و ۲۹ خرده‌مقیاس برای ارزیابی ۱۶ مؤلفه مزاج و ۱۳ مؤلفه از ۱۵ مؤلفه منش است. دو مؤلفه منش روشن‌فکری و ایدئال‌گرایی (مربوط بعد خود - فراروی) در این پرسشنامه نمره‌گذاری نمی‌گردند. نمره هر خرده‌مقیاس از طریق جمع نمرات آیتم‌های مربوط به آن خرده‌مقیاس محاسبه می‌گردد. همچنین، نمره مقیاس‌های اصلی حاصل جمع نمرات خرده‌مقیاس‌های مربوط به آن مقیاس است. تفاوت‌های اصلی TCI-R با TCI بدین شرح است: در TCI-R، ۱۰ آیتم برای خرده‌مقیاس RD2 (اجتماعی بودن در برابر کناره‌گیری) طراحی شده است؛ مقیاس پشتکار در این نسخه ۳۵ آیتم دارد و هر چهار خرده‌مقیاس آن به صورت جداگانه نمره‌گذاری می‌شوند؛ فرم بازنگری شده ۵ آیتم اعتبار نیز برای جداسازی پروتکل‌های نامعتبر دارد؛ و در نهایت، TCI-R در مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای طراحی شده است. پرسشنامه TCI-R مانند TCI به جای تمرکز بر اختلالات شخصیت، ابعاد اصلی شخصیت را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و لذا برای استفاده در جمعیت غیربالینی مانند مطالعه حاضر، پرسشنامه مناسبی است. این پرسشنامه در جمعیت‌های بالینی از اعتبار و پایایی خوبی برخوردار بوده است (فوساتی، کلونینجر، ویلا، برون، گرازیولی و جیارولی، ۲۰۰۷). در مطالعات کمتری، TCI-R را در نمونه‌های غیربالینی به کار گرفته‌اند، اگرچه، حداقل یک مطالعه نشان می‌دهد که این پرسشنامه از اعتبار و پایایی مطلوبی در یک نمونه دانشجویی برخوردار بوده است با همبستگی‌های آزمون - بازآزمون قابل قبول (همبستگی‌های ۰/۸۱ تا ۰/۹۴) (هنسن، دلز و کلونینجر، ۲۰۰۵). مقدار آلفای کرونباخ برای مقیاس‌های اصلی و خرده‌مقیاس‌های TCI-R در مطالعه حاضر، در جدول ۱ ارائه شده است.

یافته‌های پژوهش

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و آلفای کرونباخ برای تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن، به همراه ابعاد و مؤلفه‌های شخصیت

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آلفای کرونباخ
تعارض نقش جنسیتی	۳,۷۱	۰,۴۶	۰,۸۱
موفقیت، قدرت، رقابت	۴,۳۳	۰,۵۷	۰,۷۳
هیجان‌پذیری محدود	۳,۴۱	۰,۷۹	۰,۷۹
رفتار عاطفی محدود با سایر مردان	۳,۲۱	۰,۸۲	۰,۷۳
تعارض میان کار و روابط خانوادگی	۳,۵۳	۰,۸۱	۰,۷۰

متغیر	میانگین	انحراف معیار	آلفای کرونباخ
نوجویی	۶۷,۴۴	۹,۵۸	۰,۷۰
تحریک‌پذیری اکتشافی	۱۹,۹۳	۳,۴۱	۰,۳۸
تکانش‌گری	۱۵,۱۵	۳,۶۳	۰,۵۷
برون‌گرایی	۱۸,۳۷	۴,۹۱	۰,۷۲
بی‌نظمی	۱۳,۹۸	۳,۳۰	۰,۴۶
آسیب‌گریزی	۵۹,۴۵	۱۲,۳۹	۰,۸۶
نگرانی و بدبینی	۱۹,۴۳	۴,۷۴	۰,۷۰
ترس از عدم اطمینان	۱۴,۰۳	۳,۴۱	۰,۵۹
خجالتی بودن	۱۲,۰۷	۳,۸۰	۰,۷۳
خستگی‌پذیری	۱۳,۹۳	۴,۰۱	۰,۷۲
وابستگی به پاداش	۶۲,۲۵	۹,۸۶	۰,۷۷
احساساتی بودن	۱۹,۰۸	۳,۶۲	۰,۵۶
اجتماعی بودن	۲۲,۲۱	۴,۶۷	۰,۷۱
دل‌بستگی	۱۲,۲۹	۳,۴۸	۰,۶۳
وابستگی	۱۱,۶۸	۲,۵۹	۰,۳۵
پشتکار	۸۰,۸۳	۱۱,۵۱	۰,۸۴
اشتیاق به تلاش	۱۹,۲۸	۳,۰۶	۰,۳۶
سخت‌کوشی	۱۸,۴۹	۳,۶۹	۰,۶۶
جاه‌طلبی	۲۴,۸۷	۳,۶۱	۰,۵۵
کمال‌گرایی	۱۸,۱۸	۳,۶۳	۰,۶۳
خود - راهبری	۸۴,۳۷	۱۳,۸۴	۰,۸۵
مسئولیت‌پذیری	۱۸,۱۱	۴,۴۹	۰,۷۶
هدفمندی	۱۴,۶۹	۳,۳۹	۰,۶۵
چاره‌سازی	۱۱,۶۸	۲,۷۶	۰,۶۰
خود - پذیری	۱۶,۹۷	۴,۶۶	۰,۶۴
سرشت ثانویه همخوان	۲۲,۹۱	۴,۳۸	۰,۶۶
همکاری	۸۵,۸۴	۱۴,۲۶	۰,۸۸
پذیرش اجتماعی	۱۸,۸۷	۳,۵۷	۰,۶۳
همدلی	۱۲,۱۵	۲,۶۳	۰,۶۲
سودمندی	۱۹,۱۶	۲,۹۶	۰,۳۵
شفقت	۱۵,۷۳	۴,۸۰	۰,۸۶
پاک قلبی	۲۰,۰۲	۴,۴۹	۰,۶۷
خود - فراروی	۵۵,۷۳	۹,۶۳	۰,۷۸
خود - فراموشی	۲۱,۸۳	۴,۰۵	۰,۵۶
هماندسازی فراشخصی	۱۶,۹۴	۳,۸۰	۰,۶۵
پذیرش معنوی	۱۶,۹۶	۵,۴۳	۰,۸۰

میانگین و انحراف معیار تعارض نقش جنسیتی، عامل‌های آن، ابعاد اصلی و مؤلفه‌های شخصیت در جدول ۱ ارائه شده است. میانگین تعارض نقش جنسیتی در این مطالعه برابر ۳٫۷۱ و مشابه نتیجه حاصل در مطالعه توکار و همکاران (۲۰۰۰) بوده است. از میان چهار عامل تعارض نقش جنسیتی در این پژوهش، عامل موفقیت، قدرت، رقابت، بیشترین میانگین (۴٫۳۳) و کمترین انحراف معیار (۰٫۵۷) و عامل رفتار عاطفی محدود با سایر مردان، کمترین میانگین (۳٫۲۱) و بیشترین انحراف معیار (۰٫۸۲) را نسبت به عامل‌های دیگر داشته‌اند.

جدول ۲. همبستگی تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن با ابعاد و مؤلفه‌های شخصیت

متغیر	GRC	SPC	RE	RABBM	CBWF
نوجویی	**۰٫۲۱-	۰٫۱۲-	*۰٫۱۷-	*۰٫۱۷-	۰٫۰۷-
تحریک‌پذیری اکتشافی	**۰٫۳۷-	۰٫۱۰-	**۰٫۳۱-	**۰٫۲۹-	**۰٫۲۴-
تکانش‌گری	۰٫۰۰۱-	**۰٫۲۲-	۰٫۱۰	۰٫۰۶	۰٫۰۹
برون‌گرایی	۰٫۱۰-	۰٫۰۱-	۰٫۰۹-	۰٫۱۰-	۰٫۰۶-
بی‌نظمی	۰٫۰۸-	۰٫۰۲	*۰٫۱۵-	۰٫۱۰-	۰٫۰۵
آسیب‌گرایی	**۰٫۳۹	۰٫۱۰-	**۰٫۴۳	**۰٫۳۸	**۰٫۳۲
نگرانی و بدبینی	**۰٫۲۱	*۰٫۱۳-	**۰٫۲۲	**۰٫۲۳	**۰٫۲۸
ترس از عدم اطمینان	**۰٫۳۲	۰٫۰۱	**۰٫۳۴	**۰٫۲۱	**۰٫۲۹
خجالتی بودن	**۰٫۳۷	۰٫۰۹-	**۰٫۴۷	**۰٫۳۸	*۰٫۱۷
خستگی‌پذیری	**۰٫۳۲	۰٫۰۸-	**۰٫۳۳	**۰٫۳۵	**۰٫۲۵
وابستگی به پاداش	**۰٫۲۷-	**۰٫۱۸	**۰٫۴۰-	**۰٫۳۳-	*۰٫۱۴-
احساساتی بودن	۰٫۱۱	**۰٫۲۹	۰٫۰۳-	۰٫۰۸-	۰٫۱۰
اجتماعی بودن	**۰٫۲۵-	**۰٫۲۲	**۰٫۴۱-	**۰٫۳۰-	*۰٫۱۵-
دلبستگی	**۰٫۳۹-	۰٫۰۲-	**۰٫۴۳-	**۰٫۳۰-	**۰٫۲۶-
وابستگی	**۰٫۲۰-	۰٫۰۷-	*۰٫۱۵-	**۰٫۲۰-	۰٫۰۸-
پشتکار	۰٫۰۰	**۰٫۴۲	**۰٫۲۴-	**۰٫۱۷-	۰٫۰۴-
اشتیاق به تلاش	۰٫۰۲	**۰٫۳۱	*۰٫۱۳-	۰٫۱۲-	۰٫۰۳-
سخت‌کوشی	۰٫۰۶-	**۰٫۳۱	**۰٫۱۹-	**۰٫۱۹-	۰٫۱۱-
جاه‌طلبی	۰٫۰۸	**۰٫۴۹	**۰٫۲۱-	*۰٫۱۴-	۰٫۰۶
کمال‌گرایی	۰٫۰۵-	**۰٫۲۶	**۰٫۲۴-	۰٫۱۱-	۰٫۰۵-
خود - راهبری	**۰٫۵۲-	**۰٫۱۹-	**۰٫۴۰-	**۰٫۳۶-	**۰٫۴۰-
مسئولیت‌پذیری	**۰٫۴۵-	۰٫۰۳-	**۰٫۳۸-	**۰٫۴۳-	**۰٫۳۳-
هدفمندی	*۰٫۱۶-	۰٫۰۶	**۰٫۲۱-	۰٫۱۰-	**۰٫۱۹-
چهارسازی	**۰٫۴۰-	۰٫۰۵-	**۰٫۴۲-	**۰٫۳۲-	**۰٫۲۲-
خود - پذیرگی	**۰٫۴۳-	**۰٫۵۴-	۰٫۱۰-	*۰٫۱۳-	**۰٫۳۵-

متغیر	GRC	SPC	RE	RABBM	CBWF
سرشت ثانویه همخوان	**،۳۴-	،۰۰۳	**،۳۴-	**،۲۸-	**،۲۸-
همکاری	**،۳۸-	،۰۰۰	**،۳۶-	**،۴۰-	**،۲۱-
پذیرش اجتماعی	**،۳۷-	،۰۰۷	**،۳۸-	**،۴۲-	**،۲۵-
همدلی	**،۳۱-	،۰۰۹	**،۴۰-	**،۳۲-	*،۱۶-
سودمندی	**،۲۳-	،۰۰۸	**،۲۷-	**،۳۱-	،۰۰۸-
شفقت	**،۳۱-	،۰۱۱-	**،۲۱-	**،۳۱-	**،۱۷-
پاک قلبی	**،۲۴-	،۰۰۶-	**،۲۱-	**،۲۲-	*،۱۴-
خود - فراروی	،۰۰۰-	،۰۰۹	،۰۰۵-	،۰۰۳-	،۰۰۲-
خود - فراموشی	،۰۱۲	**،۲۳	،۰۰۱	،۰۰۴	،۰۰۱-
هماندسازی فراشخصی	،۰۰۸-	،۰۰۶	*،۱۴-	،۰۰۵-	،۰۰۷-
پذیرش معنوی	،۰۰۴-	،۰۰۶-	،۰۰۰۴-	،۰۰۵-	،۰۰۲

*: $\alpha < 0,05$ و **: $\alpha < 0,001$; GRC: تعارض نقش جنسیتی؛ SPC: موفقیت، قدرت، رقابت؛ RE: هیجان‌پذیری محدود؛ RABBM: رفتار عاطفی محدود با سایر مردان؛ CBWF: تعارض میان کار و روابط خانوادگی

ضرایب همبستگی پیرسون میان متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است. همان‌طور که در این جدول مشاهده می‌شود، تعارض نقش جنسیتی بیشترین همبستگی منفی را با بعد خود - راهبری و بیشترین همبستگی مثبت را با بعد آسیب‌گریزی دارد. میان تعارض نقش جنسیتی و دو بعد پشتکار و خود - فراروی همبستگی معناداری مشاهده نشده است. همچنین، پاره‌ای روابط معنادار میان عامل‌های تعارض نقش جنسیتی با ابعاد و مؤلفه‌های شخصیت در جدول ۲ مشاهده می‌گردد.

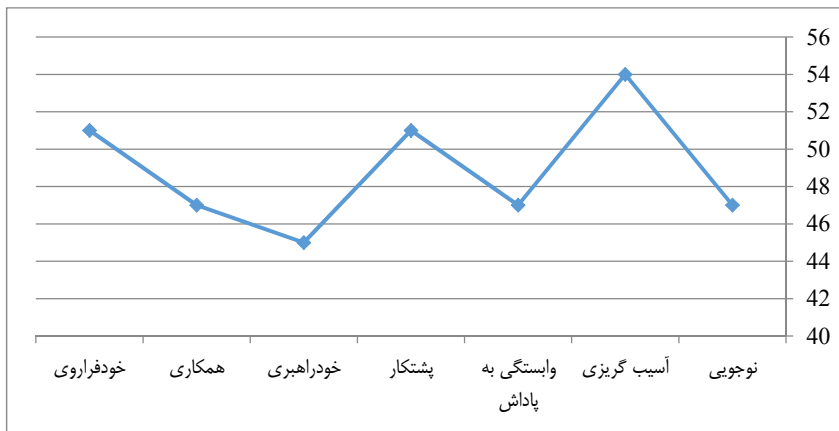
جدول ۳. ضرایب تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن بر روی ابعاد اصلی شخصیت

متغیر پیش‌بین									
β									
متغیر ملاک	NS	HA	RD	Per	SD	CO	ST	R ²	R ² (Adj)
GRC	**،-۰،۲۲	**،۰،۲۰	**،۰،۱۹-	**،۰،۳۶	**،۰،۴۷-	*،۰،۱۹-	،۰،۱۱	،۰،۴۹	،۰،۴۷
SPC	**،۰،۱۹-	،۰،۰۹-	،۰،۱۴	**،۰،۵۵	**،۰،۴۴-	،۰،۰۷-	،۰،۰۹-	،۰،۳۶	،۰،۳۴
RE	،۰،۱۳-	*،۰،۲۲	**،۰،۳۱-	،۰،۰۴	**،۰،۲۴-	،۰،۱۱-	*،۰،۱۴۷	،۰،۳۶	،۰،۳۳
RABBM	**،۰،۱۹-	*،۰،۲۱	*،۰،۱۷-	،۰،۰۸	،۰،۱۳-	**،۰،۳۲-	*،۰،۱۸	،۰،۳۲	،۰،۳۰
CBWF	،۰،۰۳-	*،۰،۲۱	،۰،۱۵-	**،۰،۲۵	**،۰،۴۱-	،۰،۰۵	،۰،۰۳	،۰،۲۳	،۰،۲۰

GRC: تعارض نقش جنسیتی؛ SPC: موفقیت، قدرت، رقابت؛ RE: هیجان‌پذیری محدود؛ RABBM: رفتار عاطفی محدود با سایر مردان؛ CBWF: تعارض میان کار و روابط خانوادگی؛ NS: نوجویی؛ HA: آسیب‌گریزی؛ RD: وابستگی به پاداش؛ Per: پشتکار؛ SD: خود - راهبری؛ CO: همکاری؛ ST: خود - فراروی

روابط اختصاصی میان ابعاد شخصیت و تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن با استفاده از پنج سری تحلیل رگرسیون چندمتغیره هم‌زمان مشخص گردیدند (جدول ۳). همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌گردد، ابعاد شخصیت به‌طور معناداری تعارض نقش جنسیتی و چهار عامل آن را پیش‌بینی می‌کنند. این مدل توانست ۴۷ درصد از واریانس تعارض نقش جنسیتی را تبیین نماید ($F=24,529$, $P<0,001$). همچنین، ابعاد اصلی شخصیت در کنار هم توانستند ۳۴ درصد از واریانس عامل موفقیت، قدرت، رقابت؛ ۳۳ درصد از واریانس عامل هیجان‌پذیری محدود؛ ۳۰ درصد از واریانس عامل رفتار عاطفی محدود با سایر مردان؛ و ۲۰ درصد از واریانس عامل تعارض میان کار و روابط خانوادگی را توضیح دهند. تعارض نقش جنسیتی رابطه منفی معنادار با ابعاد نوجویی، وابستگی به پاداش، خود - راهبری و همکاری و رابطه مثبت معنادار با دو بعد مزاجی آسیب‌گریزی و پشتکار داشته است.

نمودار ۱. پروفایل شخصیت مردان دارای تعارض نقش جنسیتی بالا

پروفایل شخصیتی مردان دارای تعارض نقش جنسیتی بالا (شرکت‌کنندگانی که نمره کلی آن‌ها در مقیاس تعارض نقش جنسیتی، یک انحراف معیار یا بیشتر، بالاتر از میانگین بوده است؛ ۲۹ شرکت‌کننده) با استفاده از نمرات استاندارد T در قالب نمودار ۱ ترسیم شده است. توزیع نمرات تعارض نقش جنسیتی در مطالعه حاضر نرمال بوده است (Z کلموگروو - اسمیرنوو = ۰,۵۹۳ و $P=0,۸۷۴$). همان‌گونه که در نمودار ۱ مشاهده می‌گردد، بالاترین

برافراشتگی در پروفایل شخصیتی این مردان مربوط به بعد مزاجی آسیب‌گریزی است و کمترین نمرات مربوط به دو بعد منش خود - راهبری و همکاری هستند.

جدول ۴. ضرایب تحلیل رگرسیون چندمتغیره گام‌به‌گام تعارض نقش جنسیتی بر روی مؤلفه‌های شخصیت

متغیر پیش‌بین									
β									
متغیر ملاک	NS1	HA2	HA3	RD3	RD4	SD1	SD4	R ²	R ² (Adj)
GRC	*.۱۲-	**۰.۱۷	**۰.۱۷	**۰.۲۳-	**۰.۱۵-	*.۱۲-	**۰.۴۰-	۰.۵۱	۰.۴۹

GRC: تعارض نقش جنسیتی؛ NS1: تحریک‌پذیری اکتشافی؛ HA2: ترس از عدم اطمینان؛ HA3: خجالتی بودن؛ RD3: دل‌بستگی؛ RD4: وابستگی؛ SD1: مسئولیت‌پذیری؛ SD4: خود‌پذیری

جدول ۵. ضرایب تحلیل رگرسیون چندمتغیره گام‌به‌گام هر یک از عامل‌های تعارض نقش جنسیتی، بر روی مؤلفه‌های شخصیت

متغیر پیش‌بین								
β								
متغیر ملاک	NS2	PS2	PS3	SD4	R ²	R ² (Adj)		
SPC	**۰.۱۷-	*.۱۴	**۰.۲۳	**۰.۴۶-	۰.۴۴	۰.۴۳		

متغیر پیش‌بین								
β								
متغیر ملاک	HA3	RD3	RD4	SD3	CO2	R ²	R ² (Adj)	
RE	**۰.۲۳	**۰.۲۷-	*.۱۴	**۰.۲۵-	*.۱۴-	۰.۴۰	۰.۳۹	

متغیر پیش‌بین								
β								
متغیر ملاک	NS1	HA3	RD4	SD1	CO1	R ²	R ² (Adj)	
RABBM	*.۱۴-	**۰.۱۹	**۰.۱۸-	**۰.۲۲-	**۰.۲۱-	۰.۳۳	۰.۳۱	

متغیر پیش‌بین								
β								
متغیر ملاک	HA1	HA2	RD3	SD4	R ²	R ² (Adj)		
CBWF	*.۱۷	*.۱۸	**۰.۲۳-	**۰.۳۷-	۰.۲۹	۰.۲۷		

SPC: موفقیت، قدرت، رقابت؛ RE: هیجان‌پذیری محدود؛ RABBM: رفتار عاطفی محدود با سایر مردان؛ CBWF: تعارض میان کار و روابط خانوادگی؛ NS2: تکانش‌گری؛ PS2: سخت‌کوشی؛ PS3: جاه‌طلبی و بلندهمتی؛ SD4: خود‌پذیری؛ HA3: خجالتی بودن؛ RD3: دل‌بستگی؛ RD4: وابستگی؛ SD3: چاره‌سازی؛ CO2: همدلی؛ NS1: تحریک‌پذیری اکتشافی؛ SD1: مسئولیت‌پذیری؛ CO1: پذیرش اجتماعی؛ HA1: نگرانی و بدبینی؛ HA2: ترس از عدم اطمینان

جهت بررسی روابط اختصاصی میان مؤلفه‌های شخصیت و تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن، پنج سری تحلیل رگرسیون چندمتغیره گام‌به‌گام صورت گرفت. با توجه به اینکه حجم نمونه در مطالعه حاضر برای ورود ۲۹ (تعداد مؤلفه‌ها) متغیر پیش‌بین در معادله رگرسیون کافی نیست، تنها مؤلفه‌هایی وارد هر مدل شدند که بر اساس ضرایب همبستگی پیرسون، با متغیر ملاک مربوط به آن مدل (تعارض نقش جنسیتی یا یکی از عامل‌های آن) همبستگی معنادار داشته‌اند. نتایج حاصل از این تحلیل‌ها نشان دادند که تعارض نقش جنسیتی پاره‌ای روابط اختصاصی معنادار با تحریک‌پذیری اکتشافی پایین، ترس از عدم اطمینان و خجالتی‌بودن بالا، دلبستگی، وابستگی، مسئولیت‌پذیری و خودپذیری پایین دارد (جدول ۴). عامل موفقیت، قدرت، رقابت، روابط اختصاصی معناداری با تکانش‌گری پائین، سخت‌کوشی و بلندهمتی بالا و خودپذیری پائین دارد؛ عامل هیجان‌پذیری محدود رابطه اختصاصی معنادار با خجالتی‌بودن بالا، دلبستگی، وابستگی، چاره‌سازی و همدلی پائین دارد؛ رفتار عاطفی محدود با سایر مردان پاره‌ای روابط اختصاصی معنادار با تحریک‌پذیری اکتشافی پائین، خجالتی‌بودن بالا و وابستگی، مسئولیت‌پذیری و پذیرش اجتماعی پائین دارد؛ درنهایت، عامل تعارض میان کار و روابط خانوادگی در مطالعه حاضر، رابطه اختصاصی معنادار با نگرانی و بدبینی بالا، ترس بیشتر از عدم اطمینان، دلبستگی و وابستگی پائین داشته است (جدول ۵).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی مطالعه حاضر بررسی رابطه تعارض نقش جنسیتی با ابعاد و مؤلفه‌های شخصیت در مردان در چارچوب مدل هفت‌عاملی شخصیت بود. یافته‌های حاصل از این مطالعه نشان دادند که تعارض نقش جنسیتی با همه ابعاد شخصیت به‌غیر از بعد خود - فراروی رابطه اختصاصی معنادار دارد. بعد خود - فراروی رابطه مثبت معنادار با دو عامل هیجان‌پذیری محدود و رفتار عاطفی محدود با سایر مردان داشت. در میان عامل‌های تعارض نقش جنسیتی، عامل موفقیت، قدرت، رقابت، روابط اختصاصی معناداری با نوجویی، پشتکار و خود - راهبری دارد. عامل هیجان‌پذیری محدود رابطه اختصاصی معنادار با آسیب‌گریزی، وابستگی به پاداش، خود - راهبری و خود - فراروی دارد. عامل رفتار عاطفی محدود با سایر مردان، روابط اختصاصی

معناداری با نوجویی، آسیب‌گریزی، وابستگی به پاداش، همکاری و خود - فراروی دارد. درنهایت، عامل تعارض میان کار و روابط خانوادگی در مطالعه حاضر، رابطه اختصاصی معنادار با آسیب‌گریزی، پشتکار و خود - راهبری داشته است. با توجه به این نتایج به نظر می‌رسد که هر یک از عامل‌های تعارض نقش جنسیتی با یک شکل‌بندی خاص و متمایز از ابعاد شخصیت رابطه دارد (جدول ۶). در نتیجه، این احتمال وجود دارد که مردان با شکل‌بندی‌های متفاوت ابعاد شخصیت، تعارض نقش جنسیتی را به شکل‌های متفاوتی تجربه کنند.

جدول ۶. شکل‌بندی خاص ابعاد شخصیت مرتبط با هر یک از عامل‌های تعارض نقش جنسیتی

ST	CO	SD	Per	RD	HA	NS	عامل‌های تعارض نقش جنسیتی
		-	+			-	موفقیت، قدرت، رقابت
+		-		-	+		هیجان‌پذیری محدود
+	-			-	+	-	رفتار عاطفی محدود با سایر مردان
		-	+		+		تعارض میان کار و روابط خانوادگی

NS: نوجویی؛ HA: آسیب‌گریزی؛ RD: وابستگی به پاداش؛ Per: پشتکار؛ SD: خود - راهبری؛ CO: همکاری؛ ST: خود - فراروی

پاره‌ای شبیه‌سازی‌های کامپیوتری از رشد خود - سازمان‌یافته منش نشان داده‌اند که کودکان، ابتدا ویژگی‌های مرتبط با خود - فراروی، سپس ویژگی‌های مرتبط با بعد همکاری و درنهایت، خود - راهبری را رشد می‌دهند (سوراکیک و کلونینجر، ۲۰۰۰). یافته جالب توجه در مطالعه حاضر این است که تعارض نقش جنسیتی با بعد خود - فراروی رابطه معناداری نداشته است (۱۱، $\beta=0$)، با بعد همکاری، رابطه منفی ضعیف و معنادار (۱۹، $\beta=-0$) داشته و با بعد خود - راهبری رابطه منفی متوسط و معنادار (۴۷، $\beta=-0$) داشته است. این یافته‌ها تلویحاتی دارند پیرامون تداخل احتمالی اجتماعی‌شدن نقش‌های جنسیتی و تعارض نقش جنسیتی حاصله بر فرآیند رشد و تحول منش در مردان. چراکه با توجه به مدل مفهومی مطالعه حاضر (مدل ۱)، بخشی از رشدیافتگی ناکافی منش در مردان دارای تعارض نقش جنسیتی بالا را می‌توان ناشی از تأثیرات منفی اجتماعی‌شدن انعطاف‌ناپذیر نقش‌های جنسیتی بر تحول سالم منش در این مردان قلمداد نمود. همان‌گونه که ا. نیل (۱۹۸۱b) خاطر نشان می‌سازد، تعارض نقش جنسیتی توانایی مردان را برای شکوفاساختن پتانسیل‌های انسانی‌شان کاهش می‌دهد.

همچنین، از دیدگاه روان‌پوشی، مردان دارای تعارض نقش جنسیتی و ترس از زنانگی بالا، کمتر قادرند جنبه‌های زنانه وجودشان را در ساختار شخصیت خود انسجام بخشند (بلیزینا، ۲۰۰۴). در نتیجه، آن‌ها نیاز دارند که پاره‌ای مکانیزم‌های دفاعی انعطاف‌ناپذیر را شکل دهند و حفظ نمایند تا به واسطه آن‌ها از جنبه‌های زنانه وجودشان در حیات هشیارانه خود اجتناب کنند. به این ترتیب، آن انرژی روانی که می‌بایست صرف رشد و تحول سالم منش در این مردان گردد، برای حفظ این ساختار منش شکننده به کار گرفته می‌شود (بلیزینا، ۲۰۰۴)؛ بنابراین، تعارض نقش جنسیتی می‌تواند یک مانع عمده در مسیر خود - شکوفایی و بالیدگی منش مردان قلمداد گردد. رابطه تعارض نقش جنسیتی با مکانیزم‌های دفاعی نابالغ و روان‌رنجور نیز پیش‌تر گزارش شده است (ماهالیک و همکاران، ۱۹۹۸) که همخوان با نتایج مطالعه حاضر پیرامون رابطه تعارض نقش جنسیتی با یک ساختار منش کمتر رشد یافته است.

همچنین، نتایج حاصل از مطالعه حاضر پیرامون تأثیرات ابعاد مزاج بر شکل‌گیری و تحول تعارض نقش جنسیتی مردانه، همخوان با نتایج حاصل از مطالعات قبلی پیرامون تأثیرات ویژگی‌های زیستی - وراثتی شخصیت بر تعارض نقش جنسیتی است (به‌عنوان مثال، هیل و فیشر، ۲۰۰۱؛ سرنا، ۲۰۰۴؛ سپیز، ۲۰۰۵؛ توکار و همکاران، ۲۰۰۰). با توجه به جدول ۳، بعد مزاجی نوجویی تأثیراتی منفی بر دو عامل موفقیت، قدرت، رقابت و رفتار عاطفی محدود با سایر مردان دارد؛ بعد آسیب‌گریزی تأثیرات مثبتی بر همه عامل‌های تعارض نقش جنسیتی به‌جز عامل موفقیت، قدرت، رقابت دارد؛ بعد وابستگی به پاداش تأثیر منفی بر دو عامل هیجان‌پذیری محدود و رفتار عاطفی محدود با سایر مردان دارد؛ و بعد پشتکار تأثیر مثبت بر دو عامل موفقیت، قدرت، رقابت و تعارض میان کار و روابط خانوادگی دارد. به نظر می‌رسد که تعارض نقش جنسیتی مردانه بیشتر از خلال تعاملات مزاج - اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی شکل می‌گیرد تا صرفاً فرآیند اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی.

با توجه به نتایج ارائه‌شده در جدول ۳، نمودار ۱ و شکل‌بندی‌های مزاج و منش ارائه‌شده توسط کلونینجر (سوراکیک و کلونینجر، ۲۰۰۰)، شکل‌بندی غالب مزاج در افرادی که تعارض نقش جنسیتی بالایی دارند، الگوی مزاجی اسلوب‌مدار (وسواسی) است (سوراکیک و کلونینجر،

(۲۰۰۰). از آنجا که رابطه تعارض نقش جنسیتی با بعد خود - فراروی معنادار نبوده است، در مورد شکل‌بندی غالب منش در این افراد اظهار نظر قطعی نمی‌توان داشت؛ اما اگر این رابطه مثبت باشد، شکل‌بندی غالب منش در مردان دارای تعارض نقش جنسیتی بالا، الگوی منش آشفته (اسکیزوتایپال) خواهد بود و اگر این رابطه منفی باشد، الگوی غالب منش در این مردان، الگوی افسرده‌وار (ملانکولیک) خواهد بود که همخوانی بیشتری با تئوری و پژوهش‌ها دارد. این شکل‌بندی مزاج و منش به دست آمده برای افراد دارای تعارض نقش جنسیتی بالا، در عین حال که آسیب‌پذیری برای اختلالات شخصیت در حالت کلی را نشان می‌دهد (خود - راهبری و همکاری پائین)، آسیب‌پذیری برای یک اختلال شخصیت خاص، یعنی اختلال شخصیت وسواسی^۱ را پیش‌بینی می‌نماید. یافته اخیر، همسو با پاره‌ای فرضیات روان‌تحلیلی‌گرانه، به ویژه نظرات ژاک لکان پیرامون جنسیت (سمینار XX؛ در آمدی بر جنسیت زنانه، محدودیت‌های عشق و دانش) است، آنجا که ساختار مردانه^۲ را در ارتباط تنگاتنگ با ساختار وسواسی^۳ و ساختار زنانه^۴ را در ارتباط تنگاتنگ با ساختار هیستریک^۵ قلمداد می‌نماید (فینک، ۱۹۹۷).

اگرچه رابطه تعارض نقش جنسیتی با مدل هفت‌عاملی شخصیت پیش‌تر مورد بررسی قرار نگرفته است، در اینجا مقایسه‌ای میان یافته‌های مطالعه حاضر با برخی متغیرهای مشابه که پیش‌تر مورد مطالعه واقع شده‌اند، صورت می‌گیرد. در مطالعه حاضر، مؤلفه «خجالتی بودن» رابطه معنادار با تعارض نقش جنسیتی، هیجان‌پذیری محدود و رفتار عاطفی محدود با سایر مردان داشته است؛ «سرزنش‌گری» (قطب مخالف مؤلفه مسئولیت‌پذیری) با تعارض نقش جنسیتی و رفتار عاطفی محدود با سایر مردان، رابطه معنادار داشته است؛ و مؤلفه «نگرانی و بدبینی» رابطه معنادار با عامل تعارض میان کار و روابط خانوادگی داشته است. پاره‌ای مطالعات قبلی نیز روابط معناداری میان تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن با عدم راحتی اجتماعی (هایز و ماهالیک، ۲۰۰۰)، خصومت (هایز و ماهالیک، ۲۰۰۰) و اضطراب (بلیزینا و واتکینز، ۱۹۹۶؛ زاماریا و همکاران، ۲۰۰۳) یافته‌اند. نتایج حاصل از مطالعه حاضر نشان دادند

¹ obsessive-compulsive personality disorder

² masculine structure

³ obsessional structure

⁴ feminine structure

⁵ hysterical structure

که مؤلفه «دل بستگی» رابطه منفی با تعارض نقش جنسیتی، هیجان‌پذیری محدود و تعارض میان کار و روابط خانوادگی دارد که این یافته‌ها همخوان با نتایج برخی مطالعات قبلی (به‌عنوان مثال، بلیزینا و واتکینز، ۲۰۰۰؛ شوارتز و همکاران، ۲۰۰۴؛ مک‌درموت و لوپز، ۲۰۱۳) پیرامون رابطه دل بستگی ناایمن با تعارض نقش جنسیتی و عامل‌های آن هستند. مطالعه حاضر نشان داد که هیجان‌پذیری محدود رابطه منفی با مؤلفه «چاره‌سازی» دارد. چمبرلین (۲۰۰۳) نیز نشان داد که تعارض نقش جنسیتی و عامل هیجان‌پذیری محدود با مهارت‌های ادراک‌شده حل مسئله ضعیف رابطه دارند. همچنین، رابطه منفی مؤلفه «همدلی» با عامل هیجان‌پذیری محدود در مطالعه حاضر، همخوان با نتایج حاصل از پاره‌ای مطالعات قبلی پیرامون رابطه منفی تعارض نقش جنسیتی با ظرفیت همدلی در میان درمانگران مرد است (هایز، ۱۹۸۴؛ ویش و ماهالیک، ۱۹۹۹).

پیشنهادهایی برای درمان و پژوهش: همان‌طور که ا. نیل (۱۹۸۱b) پیشنهاد نموده بود، ضروری به نظر می‌رسد که ارزیابی و درمان تعارض نقش جنسیتی در فرآیند درمان مردان مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره و روان‌درمانی گنجانده شود. پرداختن به تعارض نقش جنسیتی نه تنها در درمان اختلالات محور I، مانند افسردگی، اضطراب، فوبی و وسواس، بلکه در فرآیند درمان اختلالات شخصیت نیز ضروری به نظر می‌رسد. از نظر کلونینجر (سوراکیک و کلونینجر، ۲۰۰۰)، درمان اختلالات شخصیت نیازمند مداخلاتی در جهت تعدیل ویژگی‌های مزاجی و رشد و پرورش ابعاد منش است. اصلاح پیامدهای منفی ناشی از اجتماعی شدن انعطاف‌ناپذیر و تبعیض‌آمیز نقش‌های جنسیتی می‌تواند مسیر رشد و تحول منش را نیز در مردان هموار سازد. به عبارت دیگر، بازسازی جنسیت می‌تواند به‌عنوان بخشی از فرآیند درمان و بازسازی شخصیت در نظر گرفته شود.

پژوهش حاضر ارائه‌دهنده نگاهی تازه به رابطه تعارض نقش جنسیتی با شخصیت و متفاوت از دیدگاه‌های پیشین در چارچوب تئوری پنج‌عاملی شخصیت بود. لذا، پیشنهاد می‌گردد که مطالعات آتی پیرامون روابط میان اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی، شخصیت، تعارض نقش جنسیتی، متغیرهای بالینی و مشکلات میان‌فردی، با استفاده از مدل هفت‌عاملی به‌جای مدل

پنج‌عاملی شخصیت، تعاملات میان اجتماعی شدن نقش‌های جنسیتی، مزاج، منش و تعارض نقش جنسیتی را در آسیب‌پذیر نمودن مردان برای آسیب روانی، باری دیگر و با رویکردی متفاوت مورد آزمون قرار دهند. همچنین، با توجه به اینکه روش نمونه‌گیری در دسترس، یکی از محدودیت‌های پژوهش حاضر بوده است، پیشنهاد می‌گردد که مطالعات آتی در ایران، ترجیحاً با روش نمونه‌گیری تصادفی صورت گیرد و نیز نمونه مطالعه، تا حد امکان، محدود به جمعیت دانشجویی نباشد.

منابع

چمی کارپور، م.، پورشهباز، ع.، دولتشاهی، ب.، مشتاق، ن. (۱۳۸۹). رابطه تعارض نقش جنسیتی با ابعاد شخصیت در مردان بر اساس مدل هفت‌عاملی شخصیت کلونینجر (پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی).

چمی کارپور، م.، پورشهباز، ع.، دولتشاهی، ب.، مشتاق، ن. (۱۳۹۱). ویژگی‌های روان‌سنجی فرم فارسی مقیاس تعارض نقش جنسیتی، مجله دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی، ۱۳(۱)، ۴۹-۶۰

- Addis, M.E., & Mahalik, J.R. (2003). Men, Masculinity, and the Contexts of Help Seeking. *Psychology of Men & Masculinity*, 58(1), 5- 14
- Blazina, C. (2004). Gender Role Conflict and Disidentification process: Two case studies on Fragile Masculine Self. *Journal of Men's Studies*, 12(2), 151-161
- Blazina, C., & Watkins, C.E. (2000). Separation / Individuation, Parental Attachment, and Male Gender Role Conflict: Attitudes toward the feminine and the fragile masculine self. *Psychology of Men & Masculinity*, 1(2), 126-132
- Blazina, C., & Watkins, C. E. (1996). Masculine gender role conflict: Effects on college men's psychological well-being, chemical substance usage, and attitudes toward help-seeking. *Journal of Counseling Psychology*, 43, 461-465
- Chamberlin, W. C. (1993). Gender role conflict as a predictor of problem-solving, leadership style, authoritarian attributes and cockpit management attitudes (Dissertation, Columbia University Teachers College, 1993).
- Cloninger, C. R., Przybeck, T.R., Svrakic, D.M., & Wetzel, R.D. (1994). The Temperament and Character Inventory (TCI): A guide to its Development and Use. St Louis, MO: Center for Psychobiology of Personality.
- Cloninger, C.R., Przybeck, T. R., & Svrakic, D. M. (1991). The tridimensional personality questionnaire: U.S. normative data. *Psychological Reports*, 69, 1047- 1057
- Cloninger, C. R. (1987a). A systematic method for clinical description and classification of personality variants. *Archives of General Psychiatry*, 44, 573-588
- Cortese, J. R. (2003). Gender role conflict, personality, and help-seeking in adult men (Doctoral dissertation, University of Southern California, 2003). ProQuest Information and Learning Company, 1-16
- Fink, B (1997). *The lacanian subject*. UK: Princeton University Press.
- Fischer, A. R. (2007). Parental Relationship Quality and Masculine Gender-Role Strain in Young Men: Mediating Effects of Personality, *Journal of counseling psychologist*, 35(2), 328
- Fossati, A., Cloninger, C. R., Villa, D., Borroni, S., Grazioli, F., & Giaroli. (2007). Reliability and validity of the Italian version of the Temperament and Character Inventory-Revised in an outpatient sample. *Comprehensive Psychiatry*, 48(4), 380- 387

- Good, G. E., Robertson, J. M., O'Neil, J. M., Fitzgerald, L. F., DeBord, K. A., Stevens, M. A., Bartels, K. M., & Braverman, D. G. (1995). Male gender role conflict: Psychometric properties and relations to distress. *Journal of Counseling Psychology, 42*, 3-10
- Good, G. E., & Mintz, L. M. (1990). Gender role conflict and depression in college men: Evidence for compounded risk. *Journal of Counseling and Development, 69*, 17-20
- Hansenne, M., Delhez, M., & Cloninger, C. R. (2005). Psychometric Properties of the Temperament and Character Inventory-Revised (TCI-R) in a Belgian Sample. *Journal of Personality Assessment, 85*(1), 40-49
- Hayes, M. M. (1984). Counselor sex-role values and effects on attitudes toward, and treatment of nontraditional male clients (Doctoral dissertation, Ohio State University, 1984). *Dissertation Abstracts International, 45*, 3072.
- Hayes, J.A., & Mahalik, J.R. (2000). Gender Role Conflict and psychological distress in male counseling center clients. *Journal of Psychology of Men & Masculinity, 1*(2), 116- 125
- Hill, M. S., & Fischer, A. R. (2001). Does entitlement mediate the link between masculinity and rape-related variables? *Journal of Counseling Psychology, 48*, 39- 50
- Mahalik, J. R., & Courmoyer, R. J. (2000). Identifying gender role conflict messages that distinguish mildly depressed from non-depressed men. *Psychology of Men and Masculinity, 1*, 109-115
- Mahalik, J. R., Courmoyer, R. J., DeFranc, W., Cherry, M., & Napolitano, J. M. (1998). Men's gender role conflict and use of psychological defenses. *Journal of Counseling Psychology, 45*, 247-255
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1996). Toward a new generation of personality theories: Theoretical contexts for the five-factor model. In J. S. Wiggins (Ed.), *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives*. New York: Guilford Press.
- McDermott, Ryon C., Lopez, Frederick G. (2013). College men's intimate partner violence attitudes: Contributions of adult attachment and gender role stress. *Journal of Counseling Psychology, 60*(1), 127-136.
- O'Neil, J.M., Helms, B.J., Gable, R.K., David, L., & Wrightsman, L.S. (1986). Gender Role Conflict Scale: College Men's Fear of Femininity. *Journal of Sex Roles, 14*, 335-350
- O'Neil, J. M. (1981b). Patterns of Gender Role Conflict and Strain: Sexism and Fear of Femininity in Men's lives. *Journal of the Personnel and Guidance, 203*-210
- O'Neil, J. M. (2008). Summarizing 25 Years of Research on Men's Gender Role Conflict Using the Gender Role Conflict Scale: New Research Paradigms and Clinical Implications. *The Counseling Psychologist, 36*(3), 358-445.
- Pederson, E.L., & Vogel, D.L. (2007). Male Gender Role Conflict and Willingness to Seek Counseling: Testing a Mediation Model on College-Aged Men. *Journal of Counseling Psychology, 54*, 373-384
- Schwartz, J.P., Buboltz, W.C., Seemann, E., & Flye, A. (2004). Personality Style: Predictors of Masculine Gender Role Conflict in male prison inmates. *Psychology of Men & Masculinity, 5*, 59-64
- Schwartz, J.P., Waldo, M., & Daniel, D. (2005). Gender-Role Conflict and Self- Esteem: Factors Associated With Partner Abuse in Court- Referred Men. *Psychology of Men & Masculinity, 6*, 109- 113
- Schwartz, J.P., Waldo, M., & Higgins, A.J. (2004). Attachment Styles: Relationship to masculine Gender Role Conflict in college men. *Psychology of Men & Masculinity, 5*, 143-146
- Serna, G. S. (2004). The confounding role of personality in the relation to gender role conflict and substance abuse and sexual aggression against women (Doctoral dissertation, University of Akron, 2004). ProQuest Information and Learning Company, 1-12
- Shek, Yen Ling., McEwen, Marylu K. (2012). The Relationships of Racial Identity and Gender Role Conflict to Self-Esteem of Asian American Undergraduate Men. *Journal of College Student Development, 53*(5), 703-718
- Shepard, D.S. (2002). A negative state of mind: Patterns of depressive symptoms among men with high Gender Role Conflict. *Psychology of Men & Masculinity, 3*, 3-8
- Szymanski, Dawn M., Ikizler, Ayse S. (2013). Internalized heterosexism as a mediator in the relationship between gender role conflict, heterosexist discrimination, and depression among sexual minority men. *Psychology of Men & Masculinity, 14*(2), 211-219.

- Sipes, M. L. (2005). A partial test of male gender role conflict theory: Current perceptions of gender role socialization, masculinity ideology, and gender role conflict; relations with personality and prediction of interpersonal problems (Doctoral dissertation, University of Akron, 2005). ProQuest Information and Learning Company, 1-8
- Svrakic, D. M., & Cloninger, C. R. (2000). Personality Disorders. In Sadock, B.J., & Sadock, V.A.; Kaplan & Sadock's Comprehensive Textbook of Psychiatry; Lippincott Williams and Wikins Press.
- Tokar, D.M., Fischer, A.R., Schaub, M., & Moradi, B. (2000). Masculine Gender Roles and Counseling-Related Variables: Links with and Mediation by Personality, *Journal of Counseling psychology*, 47, 380-393
- Vogel, David L., Wester, Stephen R., Hammer, Joseph H., Downing-Matibag, Teresa M. (2014). Referring men to seek help: The influence of gender role conflict and stigma. *Psychology of Men & Masculinity*, 15(1), 60-67.
- Wisch, A. F., & Mahalik, J. R. (1999). Male therapists' clinical bias: Influence of client gender roles and therapist gender role conflict. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 51-60.
- Zamarripa, M.X., Wampold, B.E., & Gregory, E. (2003). Male Gender Role Conflict, Depression and Anxiety: Clarification and Generalizability to Woman. *Journal of Counseling psychology*, 50, 333-338